

1980/81:107

Tisdagen den 31 mars

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

2 § Förste vice talmannen meddelade att läkarintyg inkommit för *Maja Ohlin*, som var sjukskriven under tiden den 1 april—den 3 maj.

Erforderlig ledighet beviljades.

Förste vice talmannen anmälde att *Ulla-Britt Åbark* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för *Maja Ohlin* under hennes ledighet från uppdraget som riksdagsledamot.

3 § Svar på fråga 1980/81:331 om taxeringen av vissa marknära flerfamiljshus

Anf. 1 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Rolf Dahlberg har frågat mig om jag vill medverka till att marknära flerfamiljshus, som inte kan delas ur fastighetsbildningssynpunkt, inte taxeras som småhus.

Frågan torde avse t. ex. sådana byggnader som består av flera sammanhängande en- eller tvåfamiljsbostäder och som hyrs ut eller innehas med bostadsrätt. De grundläggande reglerna för värderingen av dessa byggnader återfinns i fastighetstaxeringslagen. Sådana byggnader skall värderas antingen som hyreshus eller som småhus. De närmare bestämmelserna om detta har sedan utformats av riksskatteverket och har tagits in i det handledningsmaterial som gjorts i ordning inför den allmänna fastighetstaxeringen.

Riksskatteverkets regler innebär i korthet att sammanhängande tvåfamiljsbostäder skall värderas enligt reglerna för hyreshus. Är det däremot i stället fråga om enfamiljsbostäder skall i och för sig småhusreglerna tillämpas. Härvid gäller emellertid särskilda och förmånligare regler. Så skall tomten tas upp till ett lägre värde än det som tillämpas för vanliga småhus.

*Om taxeringen
av vissa marknära
flerfamiljshus*

Vidare skall byggnadsvärdet reduceras med 50 %. Om däremot tomterna är avstyckningsbara, skall vanliga småhusregler tillämpas varvid dock tomtvärdet skall reduceras. Sådana fall är emellertid efter vad jag har inhämtat mycket ovanliga och avser främst sådana situationer där en faktisk uppdelning av byggnad och mark på de boende är förestående.

Det kan naturligtvis inte uteslutas att man i enstaka fall kan ha tolkat riksskatteverkets bestämmelser på ett annat sätt än jag nu redogjort för. Detta är emellertid något som berörda fastighetsägare får ta upp med taxeringsnämnden när de nya taxeringsvärdena kommer. Jag har också inhämtat att riksskatteverket har uppmärksammat dessa problem, och jag har därför ingen anledning att nu vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 2 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på min fråga.

Det är många som har synpunkter på hur fastighetstaxeringen bör gå till. Man kan kanske tro att det i detta fall är fråga om en relativt liten grupp och en liten justering som borde komma till stånd. Men här finns det faktiskt mycket starka skäl för att man från centralt håll skall se till att taxeringsmyndigheterna får klara direktiv, så att de vet hur de skall taxera. Jag skall peka på några av dessa starka motiv.

De fastigheter som berörs i min fråga är hyreshus och också belånade som sådana. Och vid tidigare taxeringar har de taxerats som hyreshus. I år fick emellertid bostadsföretagen tillbaka sina blanketter, och de förorsakades ett mycket stort arbete med att fylla i en ny blankett, eftersom taxeringsmyndigheterna, i enlighet med de anvisningar som de arbetar efter, hade gjort den bedömningen att husen skulle taxeras som småhus.

De aktuella husen är inte styckningsbara. De uppfyller alltså inte kriteriet för en fastighetsbildning. De har inte dubbla bärande väggar så att man kan riva en sektion och låta den andra stå kvar. Det är alltså inte fråga om sådana familjebostäder som bl. a. omnämns i budgetministerns svar. De kan inte rivas separat, och juridiskt sett är de omöjliga att avstycka. Därför måste det vara en orimlighet att varje sådan del av huset skall taxeras som en enskild, separat enhet.

Enligt de uppgifter jag har fått är det här fråga om väldigt många hus. SABO har i sina medlemsföretag 40 000 sådana här hus. HSB har säkert några tiotal tusen. Riksbyggen har kanske 20 000, och det finns också en hel del hos enskilda ägare.

Om det inte sker en ändring av reglerna kommer naturligtvis många av dessa bostadsföretag att överklaga taxeringsnämndernas beslut. SABO uppger att man kommer att överklaga 80–90 %. Det kan alltså röra sig om många tiotal tusen överklaganden som det svenska rättsmaskineriet drabbas av på grund av att anvisningarna är helt oklara. Jag skulle vilja fråga budgetministern: Är det inte viktigt att riksskatteverket nu går ut med förtydligande anvisningar, så att vi slipper en sådan omgång?

Anf. 3 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag har i svaret redovisat vilka regler som gäller, och det är egentligen desamma som 1975. Det har i och för sig inte gjorts några förändringar. I den mån det kan bli tal om felbedömningar, så skall det ske prövning på det sätt som jag angav i svaret. Det får alltså ske efterprövningsvägen. Jag har också pekat på att riksskatteverket är medvetet om detta problem. Jag tror därför att man både från centralt och från regionalt håll gör vad man kan för att ge riktig information.

Anf. 4 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Det som budgetministern sade senast är naturligtvis värdefullt. Men jag menar att man skulle kunna gå ut nu, eftersom vi ju har tid fram till den 11 maj, varefter taxeringarna kommer att fastställas. Om taxeringsnämnderna nu fick ett klarläggande på den här punkten, skulle en stor del av överklagandena klaras av under den tiden.

När man ute på taxeringsnämnderna läser anvisningarna efter bokstaven gör man automatiskt en felbedömning. Det är allas vår uppfattning att de skall taxera, men de vågar inte gå mot riksskatteverkets huvudanvisning, som är ganska entydig när man läser den mening för mening.

Anf. 5 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag är övertygad om att Rolf Dahlberg är medveten om att vi är mycket långt framme i taxeringsprocessen. De här beskeden bör vara ute hos fastighetsägarna senast den 15 april. Vi har alltså passerat det skede då man kan göra omtaxeringar i nämnderna. Vi är nu framme i kommunikationsledet. Därför måste de regler som jag här har redovisat gälla.

Anf. 6 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Jag känner väl till de tidsramar som finns. Men dels är det ett par veckor fram till den 15 april, dels har man en erinranstid. Om riksskatteverket gick ut med förtydligande anvisningar skulle man enligt mitt sätt att se kunna undvika en del av de överklaganden som annars är att vänta.

4 § Svar på fråga 1980/81:338 om rätten till avsättning till skogskon-
to

Anf. 7 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Bertil Jonasson har – mot bakgrund av granbarkborrens härjningar i bl. a. norra Värmland – frågat mig om jag tänker lägga fram förslag om ändringar i skogskontolagstiftningen i så god tid att nya regler kan gälla vid 1982 års taxering.

En skogsägare kan genom att utnyttja skogskontosystemet få uppskov med beskattning av skogsinkomster i högst tio år. Rätten till uppskov upphör dock om fastigheten övergår till ny ägare. Bertil Jonasson har i sin fråga

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om rätten till av-
sättning till skogs-
konto*

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

Om rätten till av- sättning till skogs- konto

förordat att tioårsfristen förlängs samt att skogskontona knyts till fastigheterna.

Reglerna om beskattning av skogsinkomster ses f. n. över av virkesförsörjningsutredningen. I utredningsuppdraget ingår att ta ställning till de ändringar i skogskontolagstiftningen som Bertil Jonasson tar upp.

Enligt min mening bör regeringen inte lägga fram förslag om ändringar i skogskonssystemet innan virkesförsörjningsutredningen redovisat sin uppfattning i frågan. Jag har emellertid erfarit att utredningen inom kort kommer att ge in en särskild framställning till regeringen om förlängning av skogskontonas löptid. Utredningens förslag kommer att behandlas av regeringen med stor skyndsamhet.

Anf. 8 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret, som jag finner positivt.

Virkesavverkningarna i de insektsskadade områdena – speciellt i norra Värmland, där granbarkborren har härjat hårt – är i hög grad beroende av vår skattelagstiftning. Den skadade och dödade skogen bör emellertid ur skogshälsosynpunkt snarast tas bort, och virke behövs i våra industrier och sågar. Därtill behövs skogsvårdande åtgärder i form av rönjning efter avverkning liksom framöver också plantering, ungskogsrönjning, gallring m. m.

För att man skall kunna vidta de åtgärder jag här har nämnt är det i de områden det är fråga om högst nödvändigt att tiden för skogskontona förlängs och att kontona knyts till fastigheterna. Detta är nödvändigt för att skogsägarna skall få ett ordentligt intresse av att avverka, men det är i lika hög grad nödvändigt för samhället, kommunerna och framför allt skogsvården i framtiden. Åtgärder har tagit tid, men nu måste något hända, och det snarast. Det är därför jag har aktualiserat den här frågan.

De motioner jag tidigare har väckt har remitterats till virkesförsörjningsutredningen. Enligt svaret kommer utredningen nu att lägga fram ett förslag, och det är jag tacksam för. Jag är också tacksam för att budgetministern säger att regeringen kommer att behandla frågan med största skyndsamhet. Låt mig i det sammanhanget ställa en kort följdfråga: Betyder det att budgetministern räknar med att förslag kan läggas fram så snart att de nya bestämmelserna kan gälla redan vid 1982 års taxering och alltså avse inkomståret 1981?

Anf. 9 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Utredningens förslag är på väg, har det sagts, men jag har ännu inte fått möjlighet att ta del av det. Det är oklart huruvida man kan få fram arbetet så att bestämmelserna kan gälla inom den tidsram som Bertil Jonasson frågar om, men som jag har sagt i svaret skall vi göra allt för att få fram ärendet så fort som möjligt, och mera kan jag nog inte säga i dag.

Anf. 10 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Jag förstår naturligtvis att budgetministern inte kan säga mera nu, eftersom regeringen ännu inte har fått handlingarna. Jag vill ändå skicka med budgetministern, att det är kolossalt nödvändigt att man försöker att klara av de här frågorna så snart som möjligt. Det vore också bra om ett positivt besked kunde lämnas till skogsägarna redan nu, eftersom mycken skog faktiskt behöver avverkas redan under innevarande vinter. Ett positivt besked om att frågan kan vara klar vid 1982 års taxering skulle få fart på avverkningsarna omedelbart. Av den anledningen är det nödvändigt att ett besked kan lämnas så snart som möjligt. Även om jag förstår att budgetministern inte kan ge ett fullständigt besked som också innefattar den tid jag talat om här, så vill jag ändå vädja till honom om att medverka till att ett besked lämnas så snart som möjligt. Med hänsyn till det svar jag har fått tror jag också att regeringen vill göra detta. Det är tillfredsställande, för ett besked behövs.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om skattereglerna
vid vissa lån till
anställda*

5 § Svar på fråga 1980/81:339 om skattereglerna vid vissa lån till anställda

Anf. 11 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd med anledning av ett förslag från brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Det förslag som avses i frågan återfinns i en promemoria (PM 1980:2) som BRÅ avlämnat. Förslaget innebär i korthet att räntefria lån eller lån med lägre ränta än normalt till anställda skall medföra att ränteförmånen inkomstbeskattas hos den anställde.

Vid remissbehandlingen av promemorian framkom ganska delade meningar om förslaget. Flera remissinstanser avstyrkte den föreslagna lagändringen och då närmast därför att det här egentligen gäller ett betydligt mer omfattande frågekomplex än det som BRÅ haft att behandla.

Räntefria lån ger enligt min mening upphov till åtskilliga skatteproblem, som ställer sig olika för olika lånefall. Det finns alltså anledning att se över dessa problem. Jag är emellertid för dagen inte beredd att lämna ett bestämt besked i vilka former en sådan översyn bör göras. Jag avser emellertid att inom kort ta upp frågan inom regeringen.

Anf. 12 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka budgetministern för svaret.

Bakgrunden till brottsförebyggande rådets förslag är ju att vi i våra skattelagar har en rad olika spärrar för att hindra att arbetsgivare och anställda sinsemellan ordnar olika arrangemang för att undgå skatt på arbetsgivaravgifter. Vi har alltså beskattning av olika slags förmåner, t. ex. rabatter vid inköp av varor i arbetsgivarens rörelse. Man får skatta för förfriskningar som man utan ersättning får i samband med arbetet. Vidare får

man betala skatt på de s. k. matkupongerna. Ytterligare ett steg togs 1979 då också bilförmånen, fri bil m. m., togs in som skattepliktig förmån.

Med anledning av detta säger BRÅ att man nog kan vänta sig att nya metoder kommer att uppfinnas för att man skall kunna undgå skatt på arbetsgivaravgifter, särskilt då beträffande räntefria lån eller lån med låg ränta. Därför föreslog man att skatteplikt skulle införas för sådana lån.

Nu säger budgetministern att han inser att det här skapar åtskilliga skatteproblem, men han vill inte tala om vad det är för slags problem, utan säger att han skall se över det hela. Jag är tacksam för att budgetministern inte bara avvisar BRÅ:s förslag. Han anser tydligen att det är aktuellt. Men eftersom problemet har en viss aktualitet, måste jag fråga: Vad är det för skäl som gör att man skall se över andra problem än dem som gäller de räntefria lånen? Är det här mer omfattande frågekomplexet, som remissinstanserna talar om, något hinder för att ta upp räntefria lån till anställd eller lån med låg ränta till anställd? Är det inte med tanke på vad som håller på att ske rätt nödvändigt att budgetdepartementet raskar på och lämnar klara direktiv så snart som möjligt om vad som skall göras? Det är åtskilliga skattskyldiga som inom den närmaste framtiden kommer att beröras av detta. Bland remissinstanserna var det en allmän mening att principen i BRÅ:s förslag var riktig. Beskattar man matkuponger och kaffe som serveras på eftermiddagen på arbetet, skall räntebefrielse vid stora lån kunna beskattas. Här är det fråga om förmåner för den enskilde anställda som med enorma belopp kan överstiga de förmåner som t. ex. en fri bil eller en fri lunch kan innebära. Så principen kan det väl inte vara något fel på, Rolf Wirtén.

Anf. 13 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Till att börja med tror jag att Kjell-Olof Feldt har gått igenom materialet och är väl medveten om att det är en rad frågor som blir involverade i den frågeställning som han har tagit upp beträffande de räntefria lånen. Det har ju med all tydlighet påpekats från bl. a. riksskatteverket, som kanske är den tyngsta remissinstansen. I sitt svar gör verket en rad påpekanden om hur problemfyllt detta område ändå är och drar f. ö. just den slutsatsen att denna fråga kräver fortsatt utredning. Det är bl. a. det jag har tagit fasta på. Riksskatteverket är inte den enda remissinstans som har denna synpunkt. Riksförsäkringsverket – för att nämna ett annat tungt verk – och flera andra instanser har haft negativa synpunkter på BRÅ:s förslag om hur man skall attackera denna fråga. Eftersom det riktas så mycken kritik just mot formen för att angripa frågeställningen, finner jag det klokt att man låter den gå till fortsatt utredande. Jag kan väl säga till Kjell-Olof Feldt att det som ligger närmast till för mig är att överväga att låta kommittén om underskottsavdrag (KUSK) få se på frågan ytterligare.

Anf. 14 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Låt oss då konstatera att remissbehandlingen gav vid handen att den princip som låg i BRÅ:s förslag – att detta tillhörde den kategori som borde behandlas som en skattepliktig anställningsförmån – är allmänt

omfattad. Det är klart att om det finns andra tekniska utformningar av en sådan skattepliktig förmån så bör de utredas. Men jag ställer mig något tveksam till metoden att stoppa in ännu en fråga i den här stackars underskottsutredningen – kommittén har minsann hittills fått sig utomordentligt svåra frågor förelagda.

Här sker nu en enorm mängd transaktioner som bygger på hypotesen att det råder skattefrihet. Jag såg senast i går ett dokument utsänt från Industriförbundet, där man säger att rättsläget beträffande räntefria lån till anställd är helt klart – någon fråga om skatteplikt kan inte förekomma. Därför är det viktigt och nödvändigt att budgetministern – eftersom han i princip ställer sig bakom BRÅ:s tankegång – genomför denna utredning så snart som möjligt så att klarhet skapas både för de anställda och för de arbetsgivare som i dag sysslar med denna hantering. Jag vill tala om för budgetministern att jag har träffat åtskilliga personer som har konstaterat att om detta får fortsätta, blir det en utomordentligt bekväm utväg för många anställda att lösa annars mycket svårlösta problem med löneförhöjningar. Det är ju bara att dela ut rejäla räntefria lån. Därigenom kan man åstadkomma lönehöjningar som är utomordentligt svåra att genomföra på annat sätt – och dessutom mycket billiga för arbetsgivaren.

Det är bra att det blir en utredning, men gör den snabbt så att alla får besked!

Anf. 15 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag vill bara slå fast vad jag redan antydde i min föregående replik, nämligen att det här är en fråga som går in i en rad andra, och det är frågor som just underskottskommittén har fått sig tilldelade i sina direktiv. Därför finner jag det ändå vara lämpligt att just överväga att låta kommittén vara en fortsatt utredningsinstans för frågan. Det är också den linje som riksskatteverket har hamnat på. Man tycker där också att det kan vara den lämpligaste vägen. Jag har därmed inte tagit slutlig ställning. Vi har naturligtvis också möjlighet att påskynda ett sådant utredningsarbete inom denna utrednings ram.

Anf. 16 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Vi skall väl inte bråka om vilken utredning som skall ta hand om frågan. Huvudsaken är att den blir utredd. Jag är tacksam för att budgetministern också lovar att han skall försöka skynda på utredningsarbetet. Det är angeläget att denna förändring i vårt skattesystem genomförs. Jag tror att det för den allmänna skattemoralen – folk får betala skatt på rikskuponger och andra matkuponger och fritt kaffe på eftermiddagen – är orimligt att lån till mycket stora belopp, som ger mycket stora förmåner för den enskilde, blir helt skattefria. Jag tror att det ligger i budgetministerns eget intresse att BRÅ:s förslag i en eller annan form genomförs så snart som möjligt.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om skattereglerna
vid vissa lån till
anställda*

*Om behandlingen
av isolerade inom
kriminalvården*

**6 § Svar på fråga 1980/81:326 om behandlingen av isolerade inom
kriminalvården**

Anf. 17 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Fru talman! Oswald Söderqvist har mot bakgrund av ett i massmedia uppmärksammat fall frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd för att förbättra förhållandena för isolerade inom kriminalvården.

En av de grundläggande principerna för kriminalvården i anstalt är att en intagen i största möjliga utsträckning skall vistas i gemensamhet med andra intagna. I lagen om kriminalvård i anstalt har slagits fast att denna gemensamhetsprincip skall gälla under såväl arbetstid som fritid. Av främst ordnings- och säkerhetsskäl medger dock lagen att gemensamheten begränsas i vissa situationer. Den längst gående begränsningen innebär placering i enrum, s. k. isolering.

Isolering kan förekomma som en säkerhets- eller skyddsåtgärd, bl. a. om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, föreliggande fara för den intagnes eller annans säkerhet till liv eller hälsa eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens egendom.

För en viss kategori intagna finns särskilda bestämmelser om isolering. Det gäller intagna som har dömts till fängelse i lägst två år eller internering med en minsta tid av två år eller mer och som kan befaras vara särskilt benägna att avvika och fortsätta en brottslig verksamhet av särskilt allvarlig karaktär. En sådan intagen får hållas avskild från andra intagna om det är nödvändigt för att förhindra rymning eller fritagning.

Intagna som hör till denna kategori kan, om isoleringen måste bestå under en längre tid, också placeras på en s. k. specialavdelning. Även andra intagna kan placeras på en sådan avdelning, om det behövs för att hindra den intagne från brottslig verksamhet av allvarligt slag under vistelsen i anstalt. De intagna på specialavdelningarna får umgås i små grupper under arbetstid och fritid.

Beslut om isolering av hänsyn till rikets säkerhet har sedan lagen om kriminalvård i anstalt trädde i kraft år 1974 meddelats endast i ett fall. Beslut om sådan isolering fattas av styresmannen vid riksanstalten. Beslutet skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst var tionde dag. Finner styresmannen vid en sådan prövning att isoleringen skall bestå, skall beslutet härom omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning.

Enligt 31 § lagen om kriminalvård i anstalt kan regeringen förordna om avvikelser från de bestämmelser i lagen som gäller brevväxling, besök och telefonsamtal, om det är påkallat med hänsyn till rikets säkerhet. Ett sådant beslut har meddelats bara i ett fall.

Riksdagen har så sent som i november förra året med anledning av en proposition om ändring i lagen om kriminalvård i anstalt tagit ställning till och gjort vissa ändringar i reglerna om isolering av intagna i kriminalvårdsanstalt. Ändringarna innebar bl. a. att möjligheterna till isolering begränsades i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i ett betänkande av den s. k. isoleringsutredningen.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt anser jag inte att det f. n. finns anledning att vidta någon ytterligare åtgärd.

Anf. 18 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Jag tackar justitieminister Winberg för svaret på min fråga. Jag anser att det är en viktig principfråga, som har kommit upp med anledning av det aktuella fallet. Man kan väl till att börja med något diskutera en definition, nämligen om det som pågår i sådana fall är vård eller straff. Vi använder oss ju ganska mycket av förskönande omskrivningar i sammanhanget, men jag tycker att man rent principiellt kan diskutera om det som förekommit i det fall som nu har varit aktuellt skall betecknas som vård. Jag återkommer till det litet senare.

Det aktuella fallet gäller naturligtvis den för spioneri fälld Stig Bergling. Det är självklart att sådana brott måste beivras och brottslingen tas om hand av samhället. Frågan är var man sedan skall dra gränsen för den behandling som vederbörande skall utsättas för. I det här fallet har jag – som jag har skrivit i inledningen till den av mig ställda frågan – tyckt mig kunna konstatera att myndigheten har gått så pass långt att man kan börja diskutera om detta är rimligt och hur långt vården skall sträcka sig. Jag skulle alltså vilja höra något ytterligare av justitieministern om begreppen vård och straff. Är det här fråga om vård med hänsyn till de uppgifter vi har?

Sedan gäller det spörsmålet om isoleringen som sådan. Justitieministern säger i svaret på frågan att de som tillhör den speciella kategori till vilken vi naturligtvis måste räkna detta fall skall få tillfälle att umgås i små grupper och under vissa förhållanden. Vi vet – och det skulle jag vilja ha konfirmerat av justitieministern – att den personen över huvud taget inte har fått umgås med någon annan än möjligtvis sin advokat, som är den som fört fram de synpunkter på hans tillstånd vilka nu har kommit fram.

Frågan är hur dessa lagbestämmelser tillämpas. Det är en principfråga som gäller även andra fall. Här har det tydligen gjorts avsteg från dessa bestämmelser. Den här personen har uppenbarligen inte fått umgås med andra.

En tredje fråga, som inte berörs i svaret men som jag har aktualiserat, är frågan om andra myndigheters inverkan på vården eller straffet. Enligt uppgift från kriminalvårdsstyrelsen har säkerhetspolisen begärt den hårda behandlingen i det här fallet. Vad stöder man sig på i sådana fall? Hur långt kan en utanförstående myndighet påverka vården av en intagen? Det är också en viktig principfråga, som jag gärna skulle vilja få utvecklad litet ytterligare. De risker som vi från vpk:s sida varnade för i novemberdebatten visar sig nu ha blivit aktuella.

Anf. 19 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Fru talman! Oswald Söderqvist känner säkerligen väl till att vi här inte kan diskutera konkreta fall, och jag kan inte gå in på ansvariga myndigheters beslut i enskilda fall. Om jag skulle göra det är jag rädd för att fru talmannens klubba skulle falla.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om behandlingen
av isolerade inom
kriminalvården*

Låt mig emellertid principiellt få säga att det här är fråga om regler i 20 § i kriminalvårdslagen, som handlar just om hur intagna skall hållas i avskildhet. I 21 § sägs att intagen som hålls avskild från andra intagna skall få den lättnad som är möjlig. Sådana lättnader kan avse bl. a. viss begränsad gemenskap med andra intagna, tillgång till tidningar, radio och TV. Det kan också vara fråga om utomhusvistelse, besök och telefonsamtal. Vid längre tids avskildhet brukar den intagne kunna hållas sysselsatt på lämpligt sätt – genom undervisning och utbildning eller något arbete.

Det åligger kriminalvården att se till att den som är isolerad får erforderliga kontakter med sjukvårdspersonal, psykologer och anstaltsassistenter. Men bedömningen av vilka lättnader som är möjliga måste naturligtvis ske med utgångspunkt från isoleringens syfte i varje enskilt fall.

Låt mig slutligen få erinra om vad jag sagt i svaret, nämligen att riksdagen prövade reglerna om isolering så sent som i november 1980. Då fördes en debatt, och då ställde sig riksdagen bakom förslaget om vissa ändringar i lagen om kriminalvård i anstalt.

Anf. 20 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Jag diskuterar ytterligt gärna principerna, men principerna kommer ju att ställas på sin spets när det blir fråga om konkreta fall, och därför är det nödvändigt att diskutera dem.

Isamband med beslutet i november varnade vi just för att beslutet inrymde möjligheter att vi skulle kunna få sådana fall som vi nu fått. Det är därför man kan ifrågasätta justitieministerns bedömning i slutet av svaret att det inte finns någon anledning att titta litet närmare på denna sak.

De lättnader som skall kunna beviljas enligt detta lagrum, och som naturligtvis ser mycket bra och fina ut på papperet, har alltså här i praktiken inte beviljats, och såvitt vi kan förstå har detta som följd haft en väldig nedbrytning av personligheten. Vad har vi då för garantier – om vi fortfarande håller oss till principerna – för att detta inte kommer att upprepas på nytt? Då är det ju fel när det inte finns någon spärregel i lagtexten som kan förhindra en sådan här behandling. Har det inträffat en gång, kan det inträffa en andra och en tredje gång osv. Det är därför motiverat att återigen ta upp diskussionen, även om riksdagen alldeles nyligen har fattat ett beslut. Att riksdagen fattade detta beslut i november är ju inte ett argument för att man inte skulle kunna diskutera frågan nu, i synnerhet om man ser till hur tillämpningen av beslutet utfaller.

Slutorden i justitieministerns frågesvar är därför otillfredsställande. Justitieministern säger nämligen att det för dagen inte finns anledning att ytterligare ta upp detta. Men uppenbarligen finns det anledning att göra det. Också på den punkten skulle jag vilja ha ytterligare besked.

7 § Svar på fråga 1980/81:332 om försöksverksamheten med kontraktsvård av narkotikamissbrukare

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

Anf. 21 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig om jag anser att försöksverksamheten med kontraktsvård har slagit väl ut och om det redan nu finns förutsättningar att bedöma huruvida denna verksamhet kan permanentas och bli ett bestående inslag i vårt rättssystem.

Verksamheten med s. k. kontraktsvård vid Ulleråkers sjukhus följs kontinuerligt av den parlamentariska delegation som enligt riksdagens beslut tillsattes i samband med tillkomsten av den lagstiftning som ligger till grund för försöksverksamheten. Delegationen sammanträder varje kvartal.

Av uppgifter som nyligen har redovisats för delegationen framgår att verksamheten, som till en början var förenad med vissa svårigheter, nu har stabiliserats. Tillgängliga platser är till fullo utnyttjade, och personalläget är gott. Samarbetet med socialvården och andra sjukhus fungerar också väl.

Den 20 januari i år hade enligt uppgift 46 personer deltagit i vårdprogrammet. Av dessa har 36 skrivits ut på grund av kontraktsbrott. Kontraktsvården skulle alltså ha misslyckats i drygt 75 % av fallen, medan det i de amerikanska undersökningar som åberopades i propositionen om försöksverksamheten (prop. 1978/79:82) redovisades lyckade resultat i upp till 40 % av fallen. Att andelen misslyckanden sålunda är högre än vad man kunde ha haft anledning att räkna med kan enligt sjukhusledningen till stor del förklaras av att det tar viss tid, innan en verksamhet av detta slag kan fungera helt tillfredsställande. Vidare står det klart att man i början av verksamheten fick ett klientel som var alltför hårt belastat för att ha en realistisk chans att klara av behandlingen. Numera har förhållandena i detta avseende förändrats. Till en del torde detta sammanhånga med att det har blivit känt att vårdprogrammet är krävande och fordrar en helhjärtad satsning av patienten. Man kan därför hoppas på avsevärt bättre resultat i fortsättningen.

Av vad jag nu har sagt torde framgå att det är för tidigt att uttala sig om huruvida kontraktsvård för narkomaner bör göras till ett bestående inslag i vårt påföljdssystem. Ännu återstår drygt ett och ett halvt år av den fastslagna tiden för försöksverksamheten, och först därefter kan man göra en utvärdering.

Anf. 22 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Jag har förståelse för det besked som jag har fått, nämligen att det är väldigt svårt att i nuvarande skede anlägga konkreta synpunkter på huruvida man slutgiltigt kommer att lyckas eller inte när det gäller den här verksamheten. Jag har ändå velat ta upp frågan nu för att i någon mån göra en avstämning. Vi befinner oss nämligen i en situation, där just frågan om narkotikamissbruket – och det gäller inte minst narkotikamissbruket inom våra kriminalvårdsanstalter – är väldigt aktuell. Inom ramen för kriminal-

Om försöksverksamheten med kontraktsvård av narkotikamissbrukare

*Om försöksverk-
samheten med
kontraktsvård av
narkotikamissbru-
kare*

vården såsom denna är uppbyggd har en rad försöksprojekt prövats. Man anstränger sig verkligen för att komma till rätta med problemen. I det sammanhanget menar jag att det också är nyttigt och värdefullt att mera okonventionella projekt prövas. Ulleråkersprojektet är just ett sådant försöksprojekt. Personligen tycker jag att detta projekt redan har visat sig vara intressant, av flera skäl. Jag delar i stort sett justitieministerns uppfattning i frågan. Jag vill ändå peka på framför allt tre olika frågeställningar, som jag tycker är intressanta.

För det första är det viktigt att man i samband med en försöksverksamhet av det här slaget är beredd att pröva olika vägar när det gäller målsättning och metod. Justitieministern har helt riktigt påpekat att det till en början visade sig vara ganska besvärligt att klara problemen. Men då valde man ett annat urvalssystem när det gäller klienter samt gick i vissa sammanhang in för annorlunda behandlingsmetoder, och därefter har man i större utsträckning lyckats. Jag tycker att det finns anledning att understryka det.

För det andra är det nödvändigt att samtliga inblandade verkligen samarbetar på samma nivå.

För det tredje vill jag peka på att den pågående verksamheten bygger på förtroende mellan olika instanser och då inte minst mellan klienten och dem som är satta att vårda honom. Jag vill påpeka att kontraktsvården inte får innebära ett försök till smitväg från ett straff som skulle ha utdömts, om försöket inte hade påbörjats i stället. I annat fall kan det vara frestande för den åtalade missbrukaren att under en tid underkasta sig kontraktsvården men sedan avbryta densamma i avvaktan på att en villkorlig dom skall framstå mer attraktiv än en fortsättning av kontraktsvården som sådan.

Jag vill fråga justitieministern om han delar min uppfattning på denna punkt, att det faktum att man en gång har underkastat sig kontraktsvård och sedan misslyckats med denna inte i sig innebär att man skall bedömas lindrigare vad gäller straffpåföljden när målet tas upp till behandling.

Anf. 23 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Fru talman! Behandlingen med kontraktsvård innefattar i sig åtskilliga frågor som kan vara problematiska – Göte Jonsson har pekat på åtskilliga av dem – särskilt som det är en ganska ny behandlingsform och vi ännu inte har så lång erfarenhet av den.

Jag känner till just den sista frågan som Göte Jonsson tog upp. Vid något av de sammanträden som delegationen för kontraktsvård har hållit tror jag att det från läkarhåll framförts viss kritik mot domstolar för att personer som fått sådan här vård men avbrutit den ändå har fått icke frihetsberövande påföljd. Man kan möjligen säga att det inte riktigt var meningen när den här lagen antogs. Såvitt jag är rätt underrättad överväger riksåklagaren att gå ut med ytterligare information om lagstiftningens bakgrund och om hur det där var tänkt. Det är viktigt att man under resans gång så att säga får försöka rätta till det som kan gå mer eller mindre snett men att man får hela den här försökstiden på sig, innan man gör en definitiv utvärdering.

Vi måste alltså – det är Göte Jonsson och jag överens om – försöka pröva

olika medel som man inte prövat tidigare för att se var man kan nå de bästa resultaten och hur man skall klara av den svåra narkotikafrågan.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om sysselsätt-
ningen i Värmlands län*

Anf. 24 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern särskilt för det senaste beskedet. Jag tror att det är väldigt viktigt att man uppträder konsekvent när det gäller själva uppläggningsen av kontraktsvården. Också jag har från läkarhåll hört uttryck för en viss besvikelse över domstolarnas bedömningar i detta sammanhang. I och för sig har ju domstolarna frihet att göra bedömningar, men det är värdefullt att justitieministern här klart har uttalat att det faktum att man en gång har prövat kontraktsvård men misslyckats inte innebär något generellt kriterium för en lindrigare bedömning. Jag tror att det uttalandet kan vara värdefullt för diskussionen framöver och för möjligheterna att föra den här frågan vidare under den tid som återstår av försökstiden.

8 § Svar på fråga 1980/81:330 om sysselsättningen i Värmlands län

Anf. 25 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Gunnar Olsson har frågat mig vilka åtgärder som planeras för att mildra effekterna av de uppsägningsvarsel som nu och senare under året träder i kraft i Värmlands län.

När det gäller varsel om uppsägning som berör ett stort antal personer inom ett företag flyttar arbetsmarknadsverket regelmässigt in en förmedlingsverksamhet i företaget för att på så sätt snabbare kunna hjälpa de varslade personerna till nya arbeten. Vid varsel som berör ett färre antal personer får arbetsförmedlingens verksamhet anlitas i vanlig ordning.

Regeringen lade så sent som för en dryg vecka sedan fram en proposition till riksdagen om arbetsmarknadspolitikens framtida inriktning. I propositionen finns bl. a. ett förslag för att underlätta omställningar vid lokala sysselsättningskriser.

Förslaget innebär att den personal som varslats om uppsägning och under en viss bidragsperiod erhåller en fast anställning hos en annan arbetsgivare, under bidragsperioden skall få behålla 50 % av lönen från den ursprungliga anställningen. Under samma period erhåller även arbetsgivaren ett visst bidrag till lönekostnaderna. En förutsättning för bidraget är att såväl arbetsförmedlingen som den berörda arbetsgivaren intensifierar insatserna för att ordna nya arbetstillfällen för den uppsagda personalen.

Anf. 26 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Först ett tack till arbetsmarknadsministern för det här svaret.

Arbetsmarknadsläget är, som Ingemar Eliasson vet, fortsatt besvärligt i vårt gemensamma hemlän Värmland. Ordersituationen inom flertalet av för länet viktiga näringsgrenar är klart otillfredsställande. Detta förhållande har,

*Om sysselsätt-
ningen i Värmlands län*

tillsammans med pågående strukturella förändringar inom basnäringarna, gjort att varselläget är mycket oroande. Under senare hälften av året kommer ett antal omfattande varsel att träda i kraft med åtföljande ökning av arbetslösheten. Siffrorna avseende varsel om uppsägning och permittering har jag angett i min fråga, och de behöver inte upprepas.

Det bedöms inte komma att finnas några större möjligheter för dem som då blir arbetslösa att finna nya arbeten i länet. Även om arbetsmarknadsverket, som framgår av svaret, regelmässigt flyttar in en förmedlingsverksamhet i företaget för att på så sätt snabbare kunna hjälpa de varslade personerna till nya arbeten, tycks inte sådana arbeten finnas tillgängliga, enligt vad arbetsförmedlingen har upplyst mig om i dag.

Jag har ställt min fråga närmast för att få besked huruvida regeringen har någon beredskap inför vetskapen om att ytterligare en mängd jobb försvinner under de närmaste månaderna. Jag vill gärna veta litet mer om hur stor beredskapen är. Då vill jag hänvisa till att länsarbetsnämnden i Värmland har framhållit nödvändigheten av att hålla en mycket hög beredskap för att kunna möta ett försämrat arbetsmarknadsläge. Bl. a. vet Ingemar Eliasson att kommunerna har uppmanats att genom en ny inventering försöka få fram ytterligare ett antal platser för ungdomar. Men vi skall ha klart för oss att kommunernas ansträngda ekonomi lägger hinder i vägen när det gäller att bygga upp en god objektreserv avseende sådana platser.

Jag tror personligen att Ingemar Eliasson, som är väl förtrogen med Värmland, är medveten om att varselläget i Värmland blir allt dystrare och att allt fler människor riskerar att förlora jobben. Och jag tror att värmlänningarna behöver få veta litet mer om regeringens beredskap.

Anf. 27 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Det är ett alldeles riktigt antagande att vi är väl förtrogna med att läget i Värmland är dystert. Och det gäller i och för sig sysselsättningen i hela landet inför nästa höst och vinter. Kombinationen av den åtstramning på den offentliga sidan som Gunnar Olsson åberopar och den internationella lågkonjunkturen ger ett osedvanligt besvärligt sysselsättningsläge.

Beredskapen inför nästa höst och vinter har berörts i den proposition som nyligen lagts fram för riksdagen. Där sägs att regeringen avser att återkomma när det gäller eventuella tilläggsanslag. Det står klart redan nu att både vad avser arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten krävs ytterligare påslag för att vi skall kunna hålla arbetslösheten någorlunda stängin inför nästa höst och vinter.

I första hand avser vi emellertid att försöka stimulera en mer naturlig efterfrågan på arbetskraft. I propositionen finns därför förslag om att de arbetsgivare som expanderar sin verksamhet under 1981 skall ges ett särskilt bidrag för det.

Nu skall vi komma ihåg att varslen till länsarbetsnämnderna är till just för att ge den här typen av signaler, och vi måste naturligtvis utgå från att det går att göra en del som innebär att varslen aldrig utlöses. Såvitt jag förstår finns i

den statistik som Gunnar Olsson åberopar för Värmland också en del sådana inslag, dvs. att de diskussioner som pågår exempelvis beträffande Vänerskog ändå kan minska omfattningen av arbetslösheten i förhållande till de lagda varslen.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om sysselsätt-
ningen i Värmlands län*

Anf. 28 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Jag är tacksam för den positiva inställning till att försöka lösa de här problemen som statsrådet har. Jag vill ta tillfället i akt att i den här dialogen vädja till statsrådet att han skall försöka medverka till några konkreta åtgärder.

Det gäller för det första att få till stånd ett riksdagsbeslut så att regeringen snarast kan ta upp förhandlingar med landstinget i Värmland om tidigare-läggning av sjukhemsbyggen. Sådana förslag finns, bl. a. för Sunne, Årjäng, Arvika och Charlottenberg.

På vägsidan har man för det andra tagit fram objekt för 220 milj. kr., som skulle ge jobb åt 1 100 årsarbetare. Projekten är väl förberedda och kan genomföras i år och nästa år.

För det tredje har vi stort behov av ett skogligt länsprogram. Detta behov bara ökar, därför att vi på många håll i länet har en kraftigt eftersatt skogsvård. För att ge skogsvårdsstyrelsen möjligheter att utarbeta ett sådant program bör staten skjuta till pengar. Jag vill då ställa en följdfråga: Kan vi påräkna ett stöd från regeringen som möjliggör ett skogligt handlingsprogram för vårt län?

Anf. 29 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Just nu bereds inom regeringskansliet frågan om eventuella stimulansåtgärder på byggsidan under nästa höst och vinter. Vad vi har att utgå ifrån är i första hand den inventering som har gjorts av lämpliga statliga byggen och vad som i övrigt kan göras för att stimulera de ordinarie huvudmännen att tidigarelägga sina byggen.

På sjukhussidan har den saken såvitt jag förstår behandlats i arbetsmarknadsutskottet. När ett beslut där fattades om Norrbotten sades det klart att användningen av den då tillämpade modellen inte vidare skulle upprepas. Men det är möjligt att det inom den ordinarie ram som landstinget har ändå finns möjlighet att för landstingets vidkommande tidigarelägga sjukhusprojektet, men det är en sak som landstinget i sedvanlig ordning får hantera i överläggningar med länsarbetsnämnden. Vad vi kan fatta beslut om är de statliga byggena samt eventuella påslag på beredskapsmedlen.

När det gäller skogssidan vill jag säga att frågan om särskilda stimulansåtgärder för avverkning finns med i det förslag som regeringen framlagt för riksdagen.

Anf. 30 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Bara ett par ord om de tidigarelagda landstingsprojekten. Som ledamot av landstinget i Värmland vet jag mycket väl att vi inte kan ta fram dem inom de ordinarie ramar som vi har att röra oss med. Men faktum är att

man på grund av det katastrofala läge vi har när det gäller sysselsättningen i Värmland numera jämställer våra problem med dem som finns i Norrbotten. Från vårt håll har vi sagt att det finns lika stor anledning för regeringen att ta upp förhandlingar med vårt landsting om tidigareläggning av vissa projekt som det finns när det gäller Norrbotten. Det är mycket viktigt – det gäller inte bara byggnadsjobb, utan det ger på sikt också betydligt fler jobb i vården.

Jag vill slutligen säga att det är en mycket dyster Värmlandsbild som tecknas i Länsrapport 81, som publicerades förra veckan. För första gången sedan 1973 har vi en minskning av sysselsättningen i länet. Vi har den högsta arbetslösheten sedan den nya statistiken infördes för sex år sedan, 1975.

Anf. 31 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Bara några ord till om investeringar på landstingssidan.

Det som nu görs för att hålla uppe sysselsättningen måste vara förenligt med en sund samhällsekonomi också på sikt – vi får inte vidta sådana åtgärder att vi försvårar en balanserad samhällsekonomisk utveckling. Det innebär att vi inte bakvägen kan öka på landstingens behov av att expandera för att klara sin drift. Eftersom den här frågan nu är föremål för riksdagsbehandling får vi avvakta den. Men jag vill erinra om att riksdagen vid förra tillfället sade att vad som hände i Norrbotten skulle vara en engångsföreteelse.

9 § Svar på fråga 1980/81:333 om verksamheten vid riksyrekesskolan i Torpshammar

Anf. 32 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Martin Olsson har, mot bakgrund av gymnasieskolans utökade ansvar för yrkesutbildning av 16–18-åringar, frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att den kapacitet och de resurser, som finns vid riksyrekesskolan i Torpshammar, skall kunna utnyttjas även i framtiden och för att friställning av personal skall kunna undvikas.

Den utbildning som bedrivs vid riksyrekesskolorna är en form av arbetsmarknadsutbildning. Rekryteringen av elever sker genom arbetsförmedlingen, som tar emot ansökningar från arbetslösa ungdomar i åldern 16 till 21 år. Under utbildningstiden lämnas utbildningsbidrag.

Elevunderlaget vid riksyrekesskolorna har under hela 1970-talet varit vikande. 1970 påbörjade 732 ungdomar sin utbildning, medan motsvarande antal år 1978 var 343. Hösten 1980 fanns totalt 473 elever inskrivna vid riksyrekesskolorna. Av dessa var drygt 80 % 18 år eller yngre.

Genom utbyggnaden av gymnasieskolan har riksyrekesskolorna alltmer mist sin betydelse som riksrekryterande skolform. Den förmånliga studiefinansieringen med utbildningsbidrag har däremot gjort skolorna attraktiva för ungdomar bosatta i näraliggande kommuner och har också skapat en studieekonomisk orättvisa jämfört med eleverna i gymnasieskolan. På vissa

orter har detta medfört att riksyркesskolan konkurrerar med gymnasieskolan.

Frågan om riksyркesskolornas framtida roll i vårt utbildningsväsende skall i enlighet med tilläggsdirektiv (1977:14) behandlas av gymnasieutredningen. I direktiven angavs att det var önskvärt med en integrering med samhällets övriga utbildningsutbud. Flera lösningar kunde vara tänkbara. Som exempel nämndes möjligheten att organisera om skolorna till AMU-centrer. En annan utväg som utredningen uppdrogs att fundera kring är att inordna riksyркesskolorna i gymnasieskolan. Utredningen skall även överväga andra lösningar.

Utredningens principbetänkande väntas föreligga till sommaren.

Anf. 33 MARTIN OLSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Vid ett möte med företrädare för de fyra riksyркesskolorna, skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen presenterades planer på att man vid tre av yrkesskolorna skulle ändra verksamheten så att man skulle ha en viss verksamhet lämpad för skolorna också i fortsättningen. För den fjärde, den i Torps-hammar, nämndes det däremot inga sådana förslag, varför den anses vara hotad av nedläggning.

Riksyркesskolan i Torps-hammar har 45 anställda och ca 120 elever, och den betyder mycket för sysselsättningen och serviceunderlaget i Ånge kommun, en kommun som har svårigheter att få tillräckligt antal arbetstillfällen. En nedläggning av skolan skulle vara mycket beklaglig.

Det är därför viktigt att stora ansträngningar görs för att finna ungefär motsvarande lösning för skolan i Torps-hammar som vad som har planerats för de tre övriga riksyркesskolorna. Man kan utan överdrift säga att skolan förutom sin betydelse för utbildningen har stor betydelse för kommunen och främst den kommundel där den är förlagd. En eventuell nedläggning av skolan måste kompenseras med en förläggning till orten av andra verksamheter som ger minst samma sysselsättnings- och serviceunderlag. Samhället måste självfallet ta sitt ansvar för detta, och jag utgår ifrån att statsrådet kommer att verka för att samhället tar både regionalpolitiskt ansvar för bygden och ansvar för den personal som är verksam vid skolan.

Fastigheterna ägs av Ånge kommun, som har lagt ned omkring 12 miljoner där och f. n. projekterar nya elevhem. Dessutom har det förlagts ett aluminiuminstitut i anslutning till skolan, just därför att det lämpar sig med en anknytning till kurserna i aluminiumteknik. En nedläggning av skolan skulle därför hota aluminiuminstitutet.

Det finns alltså många skäl för att någon lämplig fortsatt verksamhet skall förläggas till skolan även sedan yrkesutbildningen på gymnasienivå helt har övergått till att vara en primärkommunal uppgift.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om verksamheten
vid riksyркessko-
lan i Torps-
hammar*

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om planerna på
en hetvattenled-
ning från kärn-
kraftverken i Fors-
mark*

Anf. 34 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Som Martin Olsson vet är frågan om vad som skall hända med riksyrkesskolorna ingen ny fråga. Jag har inhämtat att riksdagen redan 1964 uttalade att riksyrkesskolorna borde avvecklas. Senare har de berörda myndigheterna tagit upp detta i olika rapporter.

Nu har enligt uppgift de berörda myndigheterna, AMS och SÖ, tagit upp överläggningar – som Martin Olsson också säger – om vad som skall hända med de fyra kvarvarande riksyrkesskolorna. Jag utgår naturligtvis från att AMS och SÖ här håller kontakt med gymnasieutredningen, som enligt sina direktiv har att diskutera hur riksyrkesskolornas nuvarande utbildning skall inordnas i verksamheten – i AMU-center eller gymnasieskola eller den form i övrigt man må välja. Men jag delar Martin Olssons mening att den kompetens som finns representerad vid de här yrkesskolorna på det ena eller andra sättet skall tas till vara.

Anf. 35 MARTIN OLSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för den kompletteringen, och jag utgår från att statsrådet och regeringen kommer att verka för att den kompetens och den kapacitet som finns vid de här skolorna används även i fortsättningen. Vårt skolsystem är ju mångfasetterat, och det bör vara möjligt att i den fjärde riksyrkesskolan, liksom i de övriga tre, finna någon form av verksamhet som är lämplig.

Jag vill åter betona den stora regionalpolitiska betydelse som en skola av detta slag har i en sådan här bygd, och samhället måste självfallet ta sitt ansvar, sett ur regionalpolitisk synpunkt. Det kostar förmodligen också mer att på annat sätt ersätta det sysselsättningsbortfall som en nedläggning av en sådan här skola skulle innebära för bygden.

10 § Svar på fråga 1980/81:336 om planerna på en hetvattenledning från kärnkraftverken i Forsmark

Anf. 36 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Fru talman! Oswald Söderqvist har, med anledning av planerna på en hetvattenledning från kärnkraftverket i Forsmark och de beställningar ett sådant projekt skulle ge upphov till, frågat industriministern om svensk industri har kapacitet för att konkurrera med utländska bolag om denna stororder och vilka undersökningar som har gjorts om effekterna för svensk industri om alternativa energikällor byggts ut i stället.

Frågan har överlämnats till mig.

Vad gäller en hetvattenledning från Forsmark kan enligt vad jag erfarit de i ett sådant projekt ingående komponenterna tillverkas inom landet. Jag utgår därför från att svensk industri har kapacitet för att konkurrera med utländska bolag om de beställningar som en hetvattenledning skulle ge upphov till.

Kommersiell produktion av utrustning för att utnyttja alternativa energislag förekommer i dag endast i begränsad omfattning. Svensk energiforsk-

ning ligger emellertid vid en internationell jämförelse mycket långt framme. Därmed bör det finnas goda förutsättningar för att svensk industri skall kunna konkurrera när de alternativa energislagen nu blir aktuella för kommersiell exploatering i större skala. Det finns i detta sammanhang anledning att erinra om bl. a. de insatser som svenska företag gör på vindkraftområdet och Stal-Lavals satsning på stora värmepumpar.

I den nyligen framlagda energipropositionen redovisas tre olika alternativ för Storstockholms uppvärmning. I propositionen understryks att fortsatt projektering är nödvändig för att klarlägga förutsättningarna för dessa projekt. Jag gör där bedömningen att de redovisade alternativen skulle innebära en betydande stimulans för svensk industri.

Jag vill dessutom erinra om de förslag beträffande inriktningen av det statliga energiforskningsprogrammet som lagts fram i energipropositionen. Förslaget innebär bl. a. att programmet i ökande utsträckning bör läggas upp så att industriella och andra intressenter successivt kan ta över ansvaret för att driva utvecklingen vidare.

Anf. 37 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Frågan om Storstockholms och, på sidan om, Uppsalas värmeförsörjning genom hetvatten från Forsmark kommer vi säkerligen att få återkomma till åtskilliga gånger.

Detta är ju bara en liten del i det stora komplexet. Det som är intressant när det gäller den första delen av frågan är det argument som anförts av dem som är intresserade av att driva fram projektet. De talar ju mycket om hur bra det kommer att bli, vilka order svensk industri kommer att få och vilken sysselsättningsskapande effekt det kommer att ha. Då finns det anledning att titta på detta – mycket talar ju för att det inte alls blir svensk industri som får order här.

Energiministern säger att han utgår från det och det och att enligt vad han erfarit osv. skall svensk industri kunna konkurrera. Det kan ju hända att den har den tekniska kapaciteten. Men här rör det sig inte endast om tekniska frågor, utan här har vi också stora ekonomiska komponenter med i bilden. Det blir väl som vanligt ett anbudsförfarande, och då är frågan om svensk industri över huvud taget kan konkurrera och få dessa order. Enligt vad jag har erfarit är den tyska firman Mannesmann den som ligger närmast till för att kunna ta sådana order. Detta företag har ju varit inblandat i svenska kärnreaktorer tidigare – med mindre goda resultat, om jag får återknyta till vad som sades inför folkomröstningen om kärnkraft. Det hela är alltså högst osäkert.

Det som då är intressant är inte forskning på alternativa energikällor i allmänhet, som energiministern tog upp. Det intressanta är, som energipropositionen hänvisar till, de andra alternativen i *Storstockholms* energiförsörjning. Det är detta som är intressant – inte att man forskar ganska bra på alternativa energikällor.

När det nu satsas mycket på den här hetvattentunneln från Forsmark, vad satsas då på forskning om alternativen för att ersätta hetvattentunneln? Det

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om planerna på
en hetvattenled-
ning från kärn-
kraftverken i Fors-
mark*

*Om planerna på
en hetvattenled-
ning från kärn-
kraftverken i Fors-
mark*

är den frågan jag skulle vilja få ett mera konkret svar på. Även om vi kanske internationellt sett har en bra energiforskning för alternativen, så är det intryck man får att det just nu över huvud taget inte pågår några undersökningar eller några konkreta ansträngningar för att exempelvis utveckla Nynäsprojektet om kombinat. Vad det satsas på från STOSEB:s sida är att försöka driva fram undersökningar kring hetvattentunneln. Vad satsas det på för övrigt när det gäller Storstockholm?

Anf. 38 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Fru talman! I propositionen ges tre alternativa möjligheter för Storstockholms värmeförsörjning. Det är dels försörjning med hetvatten från Forsmark, dels koleldning och dels stora värmepumpar.

När det gäller koleldning finns det en utvecklad konventionell teknik, där svenska företag ligger väl framme med nästan all tänkbar utrustning. När det gäller värmepumpsalternativet nämnde jag i mitt svar att Stal-Laval satsar mycket. Jag tycker att Stal-Lavals satsning här är mycket hoppgivande. Det pågår alltså ett betydande arbete för att uppfylla de krav som kan ställas för att få fram en alternativ bedömning också när det gäller värmepumpar.

Anf. 39 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Tyvärr måste jag konstatera att energiministern glider undan och inte vill ta ställning till den konkreta frågan.

Jag är visst övertygad om att det pågår en bra utveckling av värmepumpar och att man forskar på andra alternativ i Sverige. Men vad görs i detta konkreta fall för Storstockholms värmeförsörjning? Vi vet att STOSEB har satsat 3 milj. kr. på undersökningar, projekteringar, flygfotografering och markundersökningar uppåt Uppland mellan Forsmark och Stockholm. Men vad satsas på att mera konkret utveckla de andra förslagen?

En av svagheterna i energipropositionen är att den över huvud taget inte tar upp frågan om energikombinatet i Nynäshamn, som ändå är ett intressant alternativ. Det har regeringen helt skjutit åt sidan och inte alls berört i energipropositionen. Det är ju här svagheten ligger.

Man satsar alltså för fullt på att forska och undersöka kring hetvattenledningen. Energiministern kanske nu kan upplysa mig om vad som satsas på de alternativ som det talas om här, t. ex. värmepumpar, för *Stockholm*? Hur många miljoner satsas på undersökningar om konsekvenserna för Stockholm av uppvärmning med kol, och sådana saker?

Anf. 40 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Fru talman! Först vill jag säga om Nynäshamnskombinatet att det inte är bortglömt i energipropositionen, utan omnämns där. Det är mycket beroende av vilken användning av metanol vi kan tänkas få i framtiden i Sverige och får bedömas mycket med utgångspunkt från just den frågan.

När det gäller de bedömningar man gör internt i Storstockholm är det rimligt att de kommunala förtroendemännen i Stockholm får ta ett förstahandsansvar. Vi måste ha förtroende för de kommuner som arbetar med denna fråga.

Anf. 41 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Det är ju detta som visar regeringens svaghet: regeringen vill inte ta i denna fråga utan säger att den får kommunerna sköta. Detta är inte en kommunal fråga – det är en rikspolitisk fråga. Vi kan nu slå fast – jag vet inte för vilken gång i ordningen: regeringen skjuter denna heta potatis ifrån sig och vill över huvud taget inte diskutera den.

Visst har Nynäshamnskombinatet nämnts i energipropositionen – det står en eller två rader om det. Men har inte regeringen ett ansvar för att undersökningarna inte ensidigt inriktas på en hetvattentunnel? Skall denna viktiga fråga, som berör en stor del av vår energiförbrukning, bara lämnas över till kommunerna? Varför tar regeringen inte itu med detta och ser till att det forskas också om andra alternativ för Storstockholms värmeförsörjning, i stället för att den låter den här utbyggnaden och fastlåsningsen vid hetvattenledningen fortsätta? Jag tycker att det är en oansvarig energipolitik som bedrivs.

Anf. 42 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Fru talman! I energipropositionen har dragits upp precis de riktlinjer som riksdagen har efterlyst. Beträffande Stockholm ger vi de tre alternativ som jag nämnde förut. Anledningen till att vi har valt dem är helt enkelt att vi med det material som i dag föreligger inte kan göra en längre gående bedömning än den som är gjord. Nu inväntar vi att STOSEB skall ta fram det mycket omfattande material som finns t. ex. när det gäller koleldning. STOSEB undersöker f. n. hetvattenalternativet, och jag utgår från att vi också kommer att få en belysning av värmepumpsalternativet. Det är en förutsättning i energipropositionen.

Anf. 43 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Många vackra ord får vi höra av energiministern, men de saknar ett konkret innehåll. Även om man i energipropositionen säger att det finns olika möjligheter, kvarstår det faktum att man håller på att göra sig klar för att forsla hetvatten från Forsmark till Stockholm. Det är vad STOSEB i första hand satsar på. Man har redan satt i gång förberedelsearbeten. Man har långtgående planer på att lägga ut ett anbudsförfarande inom ett eller ett och ett halvt år. De andra alternativen däremot undersöks inte alls.

Nu säger energiministern: Jag utgår från att STOSEB kommer att undersöka de andra alternativen. Hur kan energiministern göra det? STOSEB lägger kanske fram sitt förslag om en hetvattenledning och säger att det är det enda rimliga alternativet. Under tiden har regeringen suttit med armarna i kors och låtit denna utveckling fortgå.

Den springande punkten är alltså att regeringen låter detta skötas av ett kommunalt – eller interkommunalt, hur man nu vill uttrycka det – värmebolag och inte försöker styra utvecklingen.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om planerna på
en hetvattenled-
ning från kärn-
kraftverken i Fors-
mark*

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om åtgärder mot
diskriminering av
kvinnliga präster*

Anf. 44 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Fru talman! Det primära ansvaret ligger på kommunerna. Om jag var kommunalman i Stockholmsregionen skulle jag mycket ogärna se att regeringen styrde allt som jag hade i tankarna. Jag vill än en gång understryka att regeringen har givit ramarna, och vi har förtroende för kommunernas sätt att agera inom de ramarna.

Anf. 45 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Det är nog bra att regeringen inte lägger sig i för mycket när det gäller kommunernas värmeförsörjning, men detta är, som jag redan har framhållit, inte enbart en kommunal fråga. Det är svagt av regeringen och dess representanter att hela tiden skjuta ifrån sig problemet och säga att detta är en kommunal fråga. Det är en rikspolitisk fråga av mycket stor betydelse. Eftersom det rör sig om ett så stort område påverkar den vår energiförsörjning på ett mycket påtagligt sätt.

Regeringen vill inte ta itu med denna fråga. Det betyder att STOSEB satsar på hetvattentunneln. Bolaget har inte satsat några 3 milj. kr. på att undersöka energikombinatet, men man har satsat 3 milj. kr. på att kolla linjesträckningar, stakningar, markundersökningar och annat sådant. Detta pågår f. n. i Uppland. Det intressanta är att vi här har en verksamhet som klart visar att man vill låsa fast sig vid ett av alternativen och att man inte undersöker de andra. Och det gör regeringen ingenting åt.

11 § Svar på fråga 1980/81:341 om åtgärder mot diskriminering av kvinnliga präster

Anf. 46 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Margit Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att stoppa förekommande diskriminering av kvinnliga präster.

Genom lagen (1958:514) om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst fick kvinnor lika behörighet som män att efter förtjänst och skicklighet befordras till prästerliga tjänster. De praktiska svårigheterna att genomföra reformen är välbekanta och har vid flera tillfällen tidigare uppmärksammats av riksdagen.

Riksdagen hemställde år 1978 att regeringen skulle lägga fram ett förslag som klargör konsekvenserna av 1958 års reform. Förslaget skulle innebära en omprövning av samvetsklausulen och utformas på ett sådant sätt att de som har en avvikande mening i ämbetsfrågan kan bevara hemortsrätt i svenska kyrkan (KU 1977/78:48, rskr 1977/78:339).

Regeringen lade fram ett förslag till ny behörighetslag till 1979 års allmänna kyrkomöte, som i princip godtog förslaget. I samband därmed beslöt kyrkomötet också att vissa inom svenska kyrkan utarbetade regler för samarbetet inom kyrkan t. v. borde vara vägledande för behandlingen av uppkommande problem i kvinnoprästfrågan. Efter överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna beslöt den dåvarande folkpartiregeringen att

inte lägga fram någon proposition i frågan. I stället tillsatte regeringen kvinnoprästutredningen (Kn 1979:02) med uppdrag att fortlöpande följa utvecklingen av kvinnoprästfrågan inom svenska kyrkan. Utredningen fick också i uppdrag att lägga fram förslag till en lagteknisk lösning.

Kvinnoprästutredningen är nu klar med sitt utredningsarbete. Utredningen förordar att 1958 års lag upphävs och att den s. k. samvetsklausulen därmed slopas. Några särregler för svenska kyrkan skall inte finnas. I det nya rättsläget skall man enligt utredningen falla tillbaka på bestämmelserna i regeringformen om mäns och kvinnors lika rättigheter och på andra allmänna regler om jämställdhet, bl. a. jämställdhetslagen. De som efter reformens ikraftträdande anställs som präster i svenska kyrkan skall vara beredda att i alla tjänstefunktioner samarbeta med andra präster i kyrkan oavsett kön.

Sedan betänkandet i vanlig ordning remissbehandlats, kommer regeringen att förelägga riksdagen och det kyrkomöte som kommer att hållas år 1982 förslag i frågan.

Anf. 47 MARGIT JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar kommunministern för svaret på min fråga, även om jag inte fick veta något utöver vad jag redan har läst i ett pressmeddelande.

Det är inte första gången som problemet med diskriminering av kvinnliga präster diskuteras i den här kammaren. En del har väl gjorts för att den här skamfläcken på vår svenska demokrati skall raderas ut, men det händer ändå alltför ofta att missförhållanden av den här arten kommer till allmänhetens kännedom.

I kvinnoprästutredningen, som kommunministern refererade till, konstateras att motståndet mot kvinnliga präster fortfarande har en relativt stor utbredning bland prästerna. Visserligen har det aktiva motståndet avtagit, men ett mera indirekt "tyst" motstånd har en stor utbredning och påverkar arbetet inom kyrkan menligt. Frånvaron av allvarliga konflikter beror delvis på att de kvinnliga präster som utsätts för diskriminering inte vill driva frågan till sin spets, hävdar utredaren. Men det finns mycket som tyder på att de kvinnliga prästerna nu börjar förlora tålamodet.

Jag anser, liksom förhoppningsvis kommunministern och hela regeringen, att det är en kvinnlig prästs självklara rätt att få arbeta under samma villkor som sina manliga kolleger och att bli till fullo respekterad i sitt ämbete. Det får absolut inte accepteras att kyrkliga myndigheter eller överordnade tjänstemän på något sätt diskriminerar en kvinnlig präst eller ser mellan fingrarna, om de är medvetna om att diskriminering förekommer. Om så sker, måste det beivras av statliga myndigheter så länge svenska kyrkan är en s. k. statskyrka.

Utredningen slår fast att "var och en som inträder som präst i svenska kyrkan måste kunna tjänstgöra fullt ut tillsammans med kvinnliga präster". Man framhåller också principen att kyrkan inte skall undantas från samhällets lagar och regler om jämställdhet. Samvetsklausulen föreslås upphöra att gälla. Och det är gott och väl.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om åtgärder mot
diskriminering av
kvinnlige präster*

*Om åtgärder mot
diskriminering av
kvinnlige präster*

Jag hoppas verkligen att kommunministern påskyndar arbetet med dessa frågor så att en proposition snarast möjligt kan föreläggas riksdagen, även om jag är rädd att ett riksdagsbeslut inte löser problemen helt. Det är mycket betänkligt att utredaren föreslår att det nya rättsläget inte bör slå igenom helt för dem som redan har tjänst i svenska kyrkan och som har en avvikande uppfattning i ämbetsfrågan. Enligt min mening är detta förslag oacceptabelt. Då kommer ju diskrimineringen att fortgå ända tills samtliga nu tjänstgörande präster har pensionerats. Jag hoppas att regeringen inte tillmötesgår utredningen på den punkten. Jag skulle gärna vilja höra kommunministerns inställning till det problemet.

Anf. 48 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Väldigt många kan ju instämma i Margit Jonssons förhoppningar. Vi vet hur knagglig vägen är fram till ett resultat i den riktningen.

Jag vill bara erinra om det uttalande som riksdagen gjorde på konstitutionsutskottets förslag och som jag tycker är utomordentligt viktigt att ha som bakgrund för problemens lösning framöver. Det är riktigt att man mycket klart måste slå fast vad utskottet sade, nämligen att några trakasserier på grund av kön inte får förekomma inom svenska kyrkan och att regeringens förslag, när det så småningom kommer, självfallet skall ge uttryck för detta. Det var den förhoppningen som utskottet och riksdagen hade på sin tid.

Men vi skall komma ihåg att det också slogs fast att man inte skulle förfara på ett sådant sätt att de som hade en avvikande mening i ämbetsfrågan skulle mista eller inte känna sin hemorts rätt i svenska kyrkan.

Jag vill gärna ånyo säga att jag självfallet instämmer i detta, eftersom jag var med om att utforma utskottets betänkande i detta avseende.

Utredningens betänkande skall nu remissbehandlas, och jag vill inte föregripa vad som kan komma fram i den remissbehandlingen. Därför kan jag inte ge några preciseringar när det gäller om regeringen är beredd att gå längre eller att ta upp andra problem som kan komma in i bilden.

Till sist vill jag också, fru talman, säga att hur vi än löser de här frågorna formellt, så måste det ändå till syvende og sist vara kyrkans egna organ som i den praktiska tillämpningen får ett stort ansvar för hur utfallet blir.

Anf. 49 MARGIT JONSSON (fp):

Fru talman! Nu är det ju så att det dröjer en tid innan sådant som föreslås i en utredning resulterar i beslut och eventuella förordningar. Under tiden hinner många brott mot samhällets regler om jämställdhet begås, och många fall av diskriminering mot kvinnliga präster hinner äga rum. Jag har inte fått något tillfredsställande svar på frågan om vilka åtgärder kommunministern tänker vidta för att stoppa diskrimineringen under tiden fram till dess nya förordningar har trätt i kraft.

Anf. 50 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag vill självfallet ånyo upprepa att det i detta skede är omöjligt för mig att ange vilka åtgärder som skall kunna vidtas i anslutning till de tankegångar som Margit Jonsson har.

Eftersom det i frågeställningen är involverat ett exempel från Gotland, kanske det är riktigt att i den här debatten säga att de uppgifterna i långa delar, som de har redovisats i pressen, inte är med verkligheten överensstämmande. Den tillsatte komministern har ju enligt pressen bestämt deklarerat att han inte är mot kvinnliga präster. Biskopen har också därutöver i handling visat att han inte heller har den uppfattningen. Han har nämligen sedan han tillträdde ämbetet vigt kvinnliga präster. Och i det uttalande som domkapitlet har gjort redovisas också mycket klart att det inte är den frågan som har varit avgörande när det gäller de bekymmer man har där.

Anf. 51 MARGIT JONSSON (fp):

Fru talman! Även om man i det här sammanhanget inte går in på någon diskussion om det problem som har uppdragats på Gotland, är det trots allt så – vilket också utredningen hävdar – att motståndet mot kvinnliga präster fortfarande har en betydande utbredning bland de manliga prästerna och att diskriminering förekommer. Jag kan efter det svar jag fått bara beklaga att kommunministern inte har några avsikter eller, som han ser det, möjligheter att ingripa när det gäller att omedelbart stoppa den förekommande diskrimineringen. Det är upprörande att kvinnliga präster skall vara helt utlämnade åt sina manliga kollegers godtycke. Man får dock vara tacksam över att det här motståndet – om man får tro kvinnoprästutredningen – är sällsynt bland kyrkans lekmän.

Anf. 52 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag tycker trots allt att det Margit Jonsson säger är ett uttryck för en schablonisering, som verkligen inte är i alla delar välgrundad. Vi vet att det förekommer problem, och självfallet beklagar vi det, men jag tror ändå att det är farligt att schablonisera så starkt som Margit Jonsson här har gjort. Min bestämda uppfattning är att detta är en mycket angelägen inomkyrklig fråga, och jag hoppas verkligen att man skall kunna komma mycket långt fram mot en lösning av den genom en större tolerans och förståelse och genom ett försök till samarbete under de av lagen angivna villkoren.

12 § Svar på fråga 1980/81:327 om bruttovikten för timmertransporter på väg**Anf. 53 Kommunikationsministern ULF ADELSON:**

Fru talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig om jag är beredd medverka till att en högre bruttovikt blir tillåten för timmertransporter under vinterhalvåret i norra Sverige.

*Om bruttovikten
för timmer-
transporter på väg*

Frågan påminner mig om en gammal skämtteckning; där en man står och lastar stenar i korgar som hänger över ryggen på en åsna. "Tål du den så tål du den" säger mannen och fortsätter lasta på den stackars åsnan så att magen nästan släpar i marken.

På samma sätt är det med våra vägar. De tillåtna belastningarna på vägarna och broarna har under årens lopp successivt höjts utan att några egentliga förstärkningsarbeten har gjorts.

Det är riktigt att vägarna kan tåla en viss högre belastning när de är tjälade. Problemet gäller broarna. Vi har många gamla och dåliga broar som nu får tåla högre belastningar än som var meningen när de byggdes. Redan nu slits dessa broar hårt. Ökad belastning på dessa skulle medföra att underhålls-kostnaderna stiger.

Både jag och vägverket är positiva till att öka lastbilarnas kapacitet och därmed minska kostnaderna för bl. a. skogsbrukets transporter.

Det här är en intressant och svår fråga, som jag vet att vägverket tittar närmare på. Jag kommer med intresse att ta del av resultaten av verkets undersökningar.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 54 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

För att spinna vidare på liknelsen om åsnan vill jag säga att jag tycker att svaret påminner om åsnan mellan hötapparna. Å ena sidan medges att vägarna tål en högre belastning vintertid, men å andra sidan vill man avvakta vägverkets undersökningar. Kommunikationsministern säger också att han tycker att frågan är svår. Jag tror emellertid att det vore angeläget och mycket värdefullt att få ett snabbt besked i frågan, så att en lösning kommer till stånd.

Bakgrunden är denna: Under innevarande vinter har många åkeriägare i norra Sverige påförts mycket höga avgifter för överlast i samband med virkestransporter. Virkestransporterna sker huvudsakligen från inlandsregionerna till industrierna i kustbygden. Eftersom avstånden är långa – upp till 40 mil enkel resa – vill lastbilsägarna självfallet utnyttja bilarnas lastkapacitet så mycket som möjligt. Ofta leder detta till att man får överlast.

Det är emellertid svårt att i förväg avgöra huruvida man har överlastat sitt fordon eller ej, beroende på tidpunkten för virkets avverkning och surhetsgraden under olika tider av året. Därför går det inte alltid att sätta likhetstecken mellan antalet kubikmeter som man lastar på en bil och det antal ton som tillåts på vägen. Därför överskrids också ofta totalvikten 51,4 ton.

De norrländska vägarna tål ju vintertid en högre belastning. Argumentet att broarna inte skulle tåla en högre belastning är väl ändå en sanning med modifikation. Man kunde ju ha en bestämmelse om nedsatt hastighet när det

gäller broar med sämre bärkraft. Det är ju hastigheten gånger vikten som i viss mån utgör det totala trycket på broarna.

Jag har full förståelse för den oro som åkeriägare i Norrbotten känner. Varje krona i överlastavgifter som man får erlägga försämrar givetvis det ekonomiska resultatet. För skogsbruket innebär det en ökning av kostnaderna, om inte bilarnas kapacitet kan utnyttjas till fullo. Eftersom bilarna tål en högre belastning, vore det angeläget att vintertid tillåta en högre totalvikt, exempelvis under tiden 1 november–1 april – möjligen 15 april i norra Sverige. Förslagsvis kunde man tillåta 55 ton.

Avslutningsvis vill jag fråga: När bedöms vägverkets undersökning vara klar, och när kan man vänta ett mer konkret besked av kommunikationsministern?

Anf. 55 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Vägverket undersöker frågan hela tiden, men det bör vara rimligt att förvänta sig att det kan vara klart till nästa säsong. I år är det väl tyvärr för sent.

Det är klart att man kan diskutera en höjning av det tillåtna axeltrycket, exempelvis till 55 ton när det gäller sjuaxliga bilar. Men problemet är och förblir broarna. Det är väl rätt som Per-Ola Eriksson säger att de skulle ha en något större bärkraft, om man sänkte hastigheten. Det vore bra om man kunde lita på att alla verkligen sänkte hastigheten, men det är inte så lätt att veta om alla gör det. De flesta är säkert rejäla och duktiga, men det räcker att någon inte är det. Då kan det tyvärr inträffa en olycka.

I de fyra nordligaste länen har vi alltså 600 broar som inte skulle klara 55 tons axeltryck. Det här är ju ett problem i hela landet, men i de fyra nordligaste länen ligger det till på det sättet. Vägverket har redan sagt att en ombyggnad av 100 av dem till 55 tons bärkraft skulle kosta 200–300 milj. kr. Men jag skall naturligtvis höra efter, om det finns förutsättningar att sänka hastigheten, så att problemet klaras utan ombyggnad. Då återstår ju 500 broar, som skulle kunna klaras genom en enklare förstärkning. Det är möjligt att de har bättre förutsättningar, så att en högre vikt skulle kunna tillåtas i vissa fall.

Jag skall gärna se på detta, för i sak har Per-Ola Eriksson rätt. Vi skall försöka tillåta så stor last som möjligt, men det får naturligtvis inte bli så, att vi förstör våra broar. Litet oroad för att sänka hastigheten är jag naturligtvis. Jag tror, som sagt, att de allra flesta respekterar bestämmelserna, men vad händer om någon inte gör det?

Anf. 56 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Många av de aktuella broarna borde kunna byggas om till måttliga kostnader. Det är trots allt inte alla vägar som brukas för stora timmertransporter. Gör man en ordentligt kartläggning, kommer man nog fram till att det trots allt inte är så många.

Sedan är det väl också rimligt att vägverket i sin planering räknar med att göra de förstärkningar som är nödvändiga för att näringslivet ute i bygderna

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om bruttovikten
för timmer-
transporter på väg*

skall kunna fungera.

Jag är tacksam för att kommunikationsministern har intresse för saken och hoppas att man, som kommunikationsministern sade, nästa säsong kommer att vara klar med ett nytt förslag som innebär en lösning. Kommunikationsministern har ju genom att åka inlandsbanan tidigare visat intresse för övre Norrland. Kan han också visa intresse för denna fråga i den här delen av landet är jag tacksam.

13 § Svar på fråga 1980/81:337 om bevarande av alléer i Skåne

Anf. 57 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag vill medverka till att alléerna i Skåne bevaras och inte ersätts med plaststolpar.

Den fridlysta Hjälmarsallén behöver förnygras. Länsstyrelsen har därför lämnat vägförvaltningen tillstånd enligt naturvårdslagen att avverka och plantera nya alléträd.

Anf. 58 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag får väl tacka för det svar jag fick. Jag tycker om korta svar, men jag tycker också om svar på frågor som jag har ställt. Min fråga handlade om alla alléer i Skåne. Almarna i Hjälmars Allé är fridlysta och skall återplanteras. Det vet jag också. Men därutöver vet jag att i det sammanhanget har framkommit att vägverket vill ta bort alla andra alléer i Skåne. Det är inte bara almar i Hjälmarsöd vi bör skydda. Det är pilar och lindar, ask och oxel längs många skånska vägar. Jag måste alltså be Ulf Adelsohn att läsa frågemeningen en gång till. Noga! Sedan kanske jag kan få ett svar.

Skall vi tillåta att trädalléerna i Skåne ersätts med vita plaststolpar? Vägverket vill det därför att alléerna sägs vara trafikfarliga. Dessutom kostar de en slant emellanåt när man skall hamla träden.

Men när vägverket vill ha plaststolpar som ersättning för träd erkänner man indirekt att det öppna skånska landskapet ofta kräver någon form av markering av vägens sträckning, och det är faktiskt så att det varit ett av syftena med Skånes alléer när de planterades. Därtill har de tjänstgjort som vindskydd och dämpat vinderosionen på åkrarna. Alléerna är inte bara vackra, de är nyttiga också.

I Danmark, herr talman, är synen på träd längs vägen en helt annan än på den här sidan sundet, och vägdirektoratet ger t. o. m. råd om hur nyplantering skall ske. I en dansk utredning står det att större vägplanteringar och trädtrader t. ex. på grund av sin enkla form och struktur kan ge en orientering om vägens förlopp längre fram. Dessutom kan plantering vara av betydelse för trafikanternas fart- och avståndsbedömning. Rena trafiksäkerhetsaspekter alltså! Det är sålunda inte enbart negativt för trafiksäkerheten med alléer. För landskapsbilden är det enbart positivt, vilket man inte kan säga om de skogar av plåtskyltar som vägverket annars gärna sätter upp i en

del korsningar.

Jag vill alltså upprepa min fråga till Ulf Adelsohn, och den gäller 26 mil av alléer i Malmöhus län. Ungefär lika många finns i Kristianstads län.

Jag vill tillägga att detta är en fråga som inte behöver utredas innan Ulf Adelsohn ger mig ett svar.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om bevarande
av alléer i Skåne*

Anf. 59 Kommunikationsministern ULF ADELSONN:

Herr talman! Karin Ahrland har träffat huvudet på spiken. Den här frågan behöver inte utredas. Vartenda träd i Skåne är utrett, ringmärkt och numrerat, Karin Ahrland. Beträffande Hjälmars allé skall jag lämna detaljerad upplysning.

Avverkning skall inte ske av träd nr 1, 2, 68, 78, 90, 101, 224, 238, 260, 275–281, 297 och 298.

Jag kan vidare upplysa om att följande träd skall sparas som högstubb: nr 3, 37, 69 osv. osv.

Detta gäller för vartenda träd i hela Skåne. Varje beslut i sådana här fall föregås av noggrann prövning av allt utredningsmaterial. Länsstyrelsen fattar beslut. Naturvårdsenheter och andra instanser hörs. Ärendet kan sedan överklagas till regeringen, som kan ta ställning träd för träd för träd – alltefter alla utredningar som gjorts. Karin Ahrland kan alltså känna trygghet för sina skånska alléer.

I sakfrågan om trafiksäkerheten vill jag bara säga att åren 1977–1979 hade vi i Malmöhus län 7 dödsolyckor, 35 svårt skadade och 111 lindrigt skadade i krock med bil mot träd. Därför vill man gärna – eftersom man vet att tre fjärdedelar av de bilar som kör av vägen stannar inom sex meter från vägkanten – att träd inte planteras närmare vägen än sex meter.

Jag kan alltså lugna Karin Ahrland: inte ett träd i Skåne saknar ordentlig ringmärkning.

Anf. 60 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag är glad över att Ulf Adelsohn är så intresserad av träden i Skåne. Då hoppas jag att han är villig att ge vägförvaltningen de pengar som behövs för att hamla träden i stället för att hugga ner dem.

Jag vill bara påpeka när det gäller den här olycksstatistiken – som är litet olycksbådande när Ulf Adelsohn nu drar fram den – att det är mycket lätt att tå fram statistik över olyckor som *har* inträffat därför att en del människor kör för fort och krockar med träd. Men, herr talman, om man kunde göra statistik på alla olyckor som *inte* har inträffat därför att träden visar vägen – och f. ö. påverkar de flesta sunda människor att köra litet långsammare – då kanske de siffrorna skulle bli mycket högre än de siffror som anger att det har varit olyckor.

Jag utgår från att vägförvaltningen nu får de pengar som möjligen behövs för hamling av träden och återplantering.

14 § Svar på fråga 1980/81:335 om verkan av att koncessionsbeslut överklagats

Anf. 61 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Gunnel Jonäng har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd vidta för att förhindra att den som erhållit undersökningskoncession enligt lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter (minerallagen) påbörjar undersökningsarbetet trots att koncessionsbeslutet överklagats och besvärshandling ärendet ännu inte avgjorts.

Föreskrifter om sådan koncession finns förutom i minerallagen också i förordningen (1974:893) om vissa mineralfyndigheter (mineralförordningen). Enligt mineralförordningen ankommer det – med vissa undantag – på statens industriverk att avgöra frågor om undersökningskoncession. Industriverkets beslut får överklagas hos regeringen.

Den som innehar en undersökningskoncession får bedriva undersökningsarbete inom koncessionsområdet för att utröna möjligheterna att utvinna det mineraliska ämne som avses med koncessionen. Detta arbete får bestå endast i sådana åtgärder som behövs för att visa att fyndighet av det mineraliska ämnet förekommer och för att vinna närmare kännedom om fyndighetens storlek, beskaffenhet och utvinningsbarhet. Åtgärderna skall utföras så, att minsta skada och intrång vållas. I allmänhet är det fråga om åtgärder av relativt liten betydelse för markägaren eller annan sakägare. Föranleder undersökningsarbetet skada eller intrång, skall ersättning betalas. Därutöver gäller bl. a. att industriverket kan förbjuda att undersökningsarbetet fortsätter om det bedrivs på sådant sätt att uppenbar fara för allmänt eller enskilt intresse uppkommer.

„Några uttryckliga föreskrifter i vad mån ett beslut om undersökningskoncession får verkställas omedelbart finns inte.

När uttryckliga föreskrifter saknas gäller som en allmän förvaltningsrättslig princip att ett beslut får verkställas omedelbart bl. a. om sakägarna i allmänhet är skyddade mot rättsförluster, som sedan inte går att reparera. Ett beslut om undersökningskoncession är ett sådant beslut som i enlighet härmed får verkställas omedelbart. Detta innebär emellertid inte att man i det enskilda fallet saknar möjlighet att förhindra att ett beslut om undersökningskoncession verkställs i avvaktan på en besvärspövning. Besvärshandling, som i fråga om undersökningskoncession är regeringen, har nämligen möjlighet att meddela ett inhibitionsbeslut, dvs. förordna att det överklagade beslutet t. v. inte skall gälla.

De regler om skydd för sakägarna som finns i minerallagen och de möjligheter som regeringen har att förhindra att ett beslut om undersökningskoncession verkställs i avvaktan på en besvärspövning är enligt min mening tillräckliga.

När det gäller de konkreta fall som berörs i frågan vill jag nämna att besvärerna f. n. är föremål för sedvanlig remissbehandling. De som överklagat har inte begärt inhibition. Jag vill dessutom upplysa om att jag erfarit att koncessionsinnehavaren inte har för avsikt att företa några borrhningar förrän besvärerna avgjorts.

Anf. 62 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Industriministern torde vid det här laget väl känna till Ovanåkers kommun och alla intrång som på senare tid drabbat kommunen och dess invånare när det gäller undersökningar om uranbrytning och slutlig förvaring av kärnkraftsavfall och som skapat en misstro gentemot myndigheterna. Många har en känsla av att myndigheterna inte lyssnar på människorna utan snarare betraktar dem som ett hinder för att snabbt kunna genomföra sina planer. Det är djupt oroande om denna misstro får växa och människor t. o. m. börjar känna sig rättslösa.

Jag har tidigare i kammaren kritiserat Pravs agerande och bristande information till Ovanåkers kommun. När det gäller den nu aktuella frågan kan jag konstatera att SGU – Sveriges geologiska undersökning – inte överträtt gällande lag och förordning. Statens industriverk har beslutat ge undersökningskoncession, och markägarna har inte begärt inhibition. Men min kritik gäller industriverkets beslut och möjligheterna till besvär däröver.

Markägarna har alltså rätt till besvär över industriverkets beslut. Då är det enligt min mening helt oacceptabelt att beslutet verkställs innan besvärfrågan behandlats av regeringen. När så sker blir ju hela besvärsinstitutionen ett slag i luften och ingenting värd. Den enskilda människans rätt träds för när. Om jag som enskild medborgare har rätt att besvara mig, så får den rätten inte förfuskas.

Det blir ingen mening med besvärsmöjligheten om det jag besvarar mig över kan fullföljas under besvärstiden. Det är vad som har skett i Ovanåkers kommun. Ett sextiotal skogsägare besvarar sig över industriverkets beslut. Innan ärendet beslutats av regeringen börjar SGU att staka och mäta, kvista och fälla träd. Det är stridande mot rättskänslan att industriverket skall ha möjlighet att fatta beslut som kan verkställas omgående utan hänsyn till om besvär föreligger eller inte.

Det är här inte fråga om träd som fällts eller inte. Bakom och i botten ligger naturligtvis en rädsla för en onödig och obehövlig uranbrytning. Som jag ser det är det också framför allt en fråga om medborgares rätt och om samspelet mellan myndigheter och medborgare.

Här måste till en annan ordning. Industriministern säger att de regler om skydd för sakägarna som finns i minerallagen är tillräckliga. Nej, industriministern, de är icke tillräckliga.

Anf. 63 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår att Gunnel Jonäng är oroad av vad som händer i det aktuella fallet, och jag har starka sympatier för de synpunkter som Gunnel Jonäng här framför.

Nu måste väl sägas – om man ser till lagen och förordningen – att man i det aktuella fallet följt de bestämmelser som gäller. Man kan naturligtvis rent principiellt ifrågasätta om inte lagen borde ändras i den riktning som Gunnel

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

*Om verkan av
att koncessions-
beslut överklagats*

Jonäng här gör sig till förespråkare för – det är en fråga som vi kan ta under övervägande i ett annat sammanhang. Jag har i svaret bara konstaterat vad som gäller i det aktuella fallet.

Jag vill också betona att vad som här är avgörande är att de som överklagar inte har begärt inhibition av åtgärderna. Det måste tas som ett tecken på att man accepterar de förberedande åtgärder som är under verkställande.

Anf. 64 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag tror inte alls att det förhåller sig på det vis som industriministern säger. Jag tror att man här helt enkelt inte varit informerad om möjligheterna att begära inhibition.

Sedan är jag helt ense med industriministern – och det sade jag också – att gällande bestämmelser har följts i det här fallet; det är inte det min kritik gäller. Frågan är om besvärsinstitutet skall fungera eller inte. Jag menar att om vi har ett besvärsinstitut, måste det också respekteras.

Industriministern sade någonting om att vi får ta det här under övervägande i annat sammanhang. Det låter ändå litet positivt, och jag tar fasta på det. Enligt min mening är det helt nödvändigt att ett besvärsinstitut, om sådant finns, också fungerar. Det får inte bli ett slag i luften, för det kan människor uppleva som rättslöshet.

Anf. 65 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Otvivelaktigt har Gunnel Jonäng rätt i det sist nämnda avseendet. Åtgärder av den här karaktären skall naturligtvis vidtas på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för myndigheter upprätthålls. Är det så att misstanke finns om att förfarandet i det här avseendet inte är ägnat att upprätthålla ett sådant förtroende måste man ta under övervägande att ändra bestämmelserna. Jag vill dock betona att det i andra sammanhang finns fog för det system man har byggt upp under årens lopp. Fortfarande är det avgörande att möjlighet finns till inhibition. Jag får hoppas att debatten mellan Gunnel Jonäng och mig har bidragit till att sprida information om den möjligheten, som sakägare har i sådana här sammanhang.

Anf. 66 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag blir gladare och gladare. Jag tycker att industriministern och jag har haft en givande informationsdebatt, och jag kan också med tacksamhet notera att vi nu när det gäller den principiella uppfattningen står varandra nära. Det gör att jag trots allt har hopp om att vi skall kunna rätta till rådande missförhållanden.

15 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1980/81:162 till arbetsmarknadsutskottet

1980/81:172 till lagutskottet

17 § Anf. 67 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista dels justitieutskottets betänkanden 24 och 25 samt socialutskottets betänkanden 19–23 uppföres främst bland två gånger bordlagda ärenden, dels skatteutskottets betänkanden 25 och 28 sätts sist.

18 § Anmälades och bordlades

Propositionerna och skrivelserna

1980/81:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81

1980/81:140 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1981/82

1980/81:144 om arvoderingen av statliga kommittéuppdrag

1980/81:151 om överlåtelse till Fonden för industriellt utvecklingsarbete av avtal om stöd till den svenska flygindustrin

1980/81:152 om godkännande av en ny nordisk konvention om social trygghet

1980/81:156 om godkännande av avtal mellan Sverige och Finland angående handeln med jordbruksvaror

1980/81:157 om godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående handeln med jordbruksvaror

1980/81:158 om avveckling av statens bestånd av uthyrningsbostäder m. m.

1980/81:159 med vissa förslag på tullområdet

1980/81:160 om tandvård i fred för värnpliktiga m. fl.

1980/81:164 om ansvarighet för radiotaltidningar, m. m.

1980/81:165 om ändring i byggnadslagen (1947:385) m. m.

1980/81:166 med förslag till lag om radiotaltidningar, m. m.

1980/81:169 om godkännande av avtal mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om ömsesidigt bistånd i tullfrågor

1980/81:170 om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

1980/81:171 om export av tjänster från statliga myndigheter och bolag m. m.

1980/81:173 med överlämnande av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning

1980/81:175 om förenklad domskrivning

1980/81:176 med förslag till lagstiftning mot viss spridning av videogram med våldsinslag m. m.

1980/81:177 om vissa författningsändringar till följd av socialstyrelsens omorganisation, m. m.

1980/81:178 om förenklade regler för socialförsäkringsavgifter, m. m.

Nr 107

Tisdagen den
31 mars 1981

19 § Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1980/81:29 om traktamentsbeskattning m. m.

1980/81:35 om periodiskt understöd m. m.

1980/81:36 om sparstimulanser

1980/81:38 om vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:100)

1980/81:39 om kvarskatteavgiften (prop. 1980/81:110)

1980/81:40 om beskattning av realisationsvinst vid avyttring av del av fastighet och beräkning av substansminskningsavdrag (prop. 1980/81:104)

1980/81:41 om skattefrihet för viss personal vid svenskt handelskontor (prop. 1980/81:100)

Trafikutskottets betänkande

1980/81:26 med anledning av förnyad behandling av proposition 1980/81:100
i vad avser anslag till Vägväsende m. m.

Civilutskottets betänkanden

1980/81:25 om beteckningsreformen vid fastighetsregistrering

1980/81:26 om vissa hyresfrågor m. m.

1980/81:27 om anslag till planväsendet (prop. 1980/81:100)

1980/81:28 om byggnadslagstiftning m. m.

20 § Kammaren åtskildes kl. 16.53.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert